

АЗИЯ ЕЛДЕРІ

Азияның саяси картасы мен аймақтары

Оңтүстік-Батыс Азия

17 ел енеді, Шығыс-Машрик, Батыс-Мағриб араб географиясында аталады. Су жолдарының тоғысында жатыр. Мұнай қорына бай, Суэц каналы іске қосылғаннан кейін Берлин және Бағдат темір жолы салынды.

Республикалар-Грузия, Израиль, Ирак, Иран, Йемен, Ливан, Кипр, Сирия, Түркия, Ауғанстан. *Конституциялық*-Иордания. *Абсолюттік*-Бахрейн, Катар, Кувейт, БАӘ, Оман, Сауд Арабиясы, монархиясы да бар.

Оңтүстік Азия

7 елді қамтиді. Үнді мұхиты арқылы еуропа, Африка, Аусралиямен сауда қатынас жасайды. XIX ғ Британдық Үндістан пайда болды.

Республикалық-Үндістан, Пәкістан, Бангладеш, Шри-Ланка, Мальдив, Непал. *Конституциялық монархия* да бар.

Азияның саяси картасы мен аймақтары

Оңтүстік-Шығыс Азия

Үндіқытай түбегі, Малай архипелагі, 10 ел енеді. Қытай мен Үндістан аса маңызды теңіз жолдарында жатуы халықтың шаруашылықтың дамуына әсер тигізген.

Республикалар-Вьетнам, Индонезия, Лаос, Мьянма, Сингапур, Филиппин.
Абсолюттік -Бруней,
Конституциялық-Малайзия, Таиланд, Камбоджа.

Орталық және Шығыс Азия

Жапония, Корей ХДР, Қытай, Тайвань, Корея Республикасы, Монғолия, Сянган, Аомынь. Жапонияның отарында болды. Монархия-Камбоджа, 1999 ж Аомынь мен 1997 ж Сянган Қытай құрамына енді, 80-шы ж Тайвань мен Қытай «бір мемлекет-екі жүйе» бірікті.

Табиғат жағдайлары мен ресурстары

Азия дүние бөліктерінің ішінде абсолюттік биіктігі жағынан ([Эверест](#) шыңының биіктігі 8848 м) 1-орында, орташа биіктігі жағынан [Антарктида](#) құрлығынан кейінгі 2-орында (950 м). **Жерінің 75%-ы таулар мен тау үстірттері**. Олар басты екі белдеуді құрайды. Ендік белдеуі Кіші Азия түбегінен Тынық мұхит жағалауына дейін созылған.

АЗИЯ

Құрлықтың шеткі нүктелері:

- Солтүстігінде – Челюскин мүйісі
- Оңтүстігінде – Пиай мүйісі
- Батысында - Рока мүйісі
- Шығысында – Дежнев мүйісі

Ең биік таулар мен тау қыраттары:

- * Памир
- * Тянь-Шань
- * Тибет тау қыраты
- * Гималай
- * Гиндукуш
- * Қаракорым

Түбектері:

- * Таймыр түбегі
- * Чукот түбегі
- * Камчатка түбегі
- * Корей түбегі
- * Үндіқытай түбегі
- * Декан түбегі
- * Арабия
- * Кіші Азия
- * Үнді түбегі

Халқы

Қазіргі кезде Азия аймағында шамамен 4 млрд 351 млн адам тұрады, яғни азиялықтар Жер шары халқының 60%-ын құрайды. Дүниежүзіндегі халық саны ең көп 10 елдің қатарына Шетелдік Азияның 6 елі енеді. Азия халқының ұлттық құрамы алуан түрлі. Сендер ұлттың басты белгісі тілі екенін білесіңдр, сондықтан кез келген аумақтың халқын топтастыру көбінесе тілдік негізде жүргізіледі.

Қытайлар - 1 197 млн
Хиндустар – 260 млн
Бенгалдар – 193 млн
Жапондар – 130 млн
Пенджабтар – 105 млн
Бихарлар – 105 млн

Халқы

Азиядағы халықтың табиғи өсімі кестесі:

№	Мемлекет	Халық	Өсім
1	ҚХР	1364,1 млн адам	0,5 %0
2	Үндістан	1296.2	1.5 %0
3	Индонезия	248.5	1.4 %0
4	Пәкстан	190.7	2.3%0
5	Бангладеш	156.6	1.5%0
6	Жапония	127.3	-0.2%0
7	Вьетнам	89.7	1.0%0
8	Қазақстан	17.2	0.4%0

Кен байлықтары

Тас көмірдің ірі кен орындары Сібірде (Кузнецк, Минусинск, Лена, Кан, Иркутск), Қазақстанда (Қарағанды), Қытайда, Үндістанда бар. Азияда мұнайдың дүниежүзілік қорының жартысынан астамы шоғырланған. Темір кені мен түсті металдар Азияның таулы, қыратты аймақтарында кездеседі. Фосфориттің мол қоры Қаратауда)Қазақстан(, боксит кені Торғай даласында (Қазақстан), Краснояр өлкесінде, Үндістанда, Мьянмада, Индонезияда, алмаздың ірі кен орны – Саха-Якутияда.

